המאסף

חדש אב תקמח

תולדות גדולי ישראל

תולדות רבנו משה בן מנחם זצ"ל.

(המשך המאסף לחדש אדר שני העבר.)

הלים ישראל הקרב אל הר סיני מבלי דעת לתת הלמודים הללו אשר הלחם החדש ותוסרו בכלל קלוי בם, לא יוכל ללמוד תורה במעמד ההר על ידי המעשה הנורא אשר נתקוה שם. ויקבן להיות שלוחת נבדלו ונפרו מכל עסקיהם בשלשת ימי ההגבלה להכין את לבם בימים ההם ולשמוע מפי הכהנים והזקנים הלמודים הנשגבים ההלה, למען יבואו כלם לרופי לבב נחמיות הנלחות ההם, המקרות תורת האדם, לקבל עתה תורת ישראל המיוחדת להם לבדם. ואחרי היותם בטוחים בלבם ע"י רמיות ומופתים שכליים מפי מוריהם שים אלהים נעלם מעין כשר, יחיד וכל יכול, ומוקן ספר טוב לירקיו וכו', קרבו אל הר סיני וישמעו קול אלהים מדבר מתוך הענן: אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, הלמודים הנשגבים הנובעים מן הדבור הרחמון הזה המה יסודי כל התורה אשר יקבלו במעמד הקהל הזה, והוא ממין החמתות המקובלות (גטילטט וואהרהייטן) אשר עליהם יסובו כל החקים והמשפטים והקורות אשר יגלו לעם הזה בפרט למען ייוקו גוי קדוש, ואלה הדברים נכללים בדבור הזה:

אנכי ה' הוא האלהים אלהיך ישראל, אשר כרתי הברית עם אבותיך אברהם יצחק ויעקב ונשבעתי להם לעשות זרעם לי לעם סגולה; בא מועד להקים את הברית הזאת, והוצאתי אתכם כעת מארץ מצרים באותות ובמופתים נוראים; גואלכם אני ומלככם, כורת בריתי גם עמכם היום; נותן לכם את תורתי אשר תשמרו בארץ אשר תנחלו, למען ישב לכם ותהיו לי לעם סגלה.

כל אלה המולדים אשר נתאמתו אלינו באמתיות מקובלות נאמרו במעמד הזה, ונתחזקו על ידי לוחות ומופתים בהגלות ה' לעין העדה."

"אחד מרקצי היסודות אשר הדת ישראל נשענת עליהן הוא, שהלוחות והמופתים הנקהלים חוץ לדרך הטבע אינם מספיקים כלום להחזיק לו להחלים הדעות באמתיות הנלחות, ואינם מכריעים דבר לא לאמתתם ולא להכחשתם; ולכך כתוב בתורה: כי יקום בקרבך נביא וכו' ונתן אליך אות ומופת וכו' לאמור נלכה אחרי אלהים וכו', והנביא ההוא מבקש להדיחך מאת האמיתיות הנלחות על ידי האות והמופת ההוא, אף שיבוא האות והמופת אשר דבר אליך לא תשמע אליו וכו' והנביא ההוא וכו' יומת כי דבר סרה וכו'. כי הלוחות והמופתים לא יתנו ולא יוסיפו כי אם חזוק דברי קבלה, לאמור: שהלמודים והתורות והחקים שלנו נתנו במפעלות גורלות הנשגבות מעל מעשי יום יום, אפס אין בכחם להפיל מבדרי למודי האמיתיות הנלחות בלב יודע אותם, או להחזיק בלב גולד בו ספק נגדם."

"התורה הזאת אשר קבלנו מבותינו עליהם ועל זרעם עד עולם, היא כוללת תורות חיים, חקים טובים, ומשפטים ישרים לעם ישראל אשר בת בבריתה, איך יתנהגו בקהלם ובמושבותם בארץ אשר נחל ה' לנו, ומצות אשר יצטוו לדורותם בדרך עולם, וכל הדברים האלה נמונים למודים רבים מן האמיתיות הנלחות והקלוסיות על אין חקר, אשר עליהם ולמענם נתן המצות האלה לעשותם ולשמרם, ומכוונתיהם יסתעפו כל האמיתיות הנלחות, ותהיינה בעין

החכם המשכיל בשני עלמיים מורכבים להיות לאחד ; כמאמר חז"ל המצות וההורות (רלו בזה כונתם והלימודי' הנסתעפים מהם) המה בגוף ונשמה יחד . וכל תורת הכוסף לדעת , ירצה כי כנים דברי בהביטו בעין פקוחה על דברי תורת משה הדרושים לכל הפלגיהם ; וימים ידברו ורוב שנים יגידו , כי התורה הזאת היא מקור ומעין נובע יום יום מושכלות חדשות , או מופתים מחזיקים למאות מחשבותיכם ; כל עוד תחקרו בה תוסיפו מצוא עמקי תבלוכותיה , ומשכיות חמדה מוסר וחכמת הלפונות בה . למת ולדק על פניה , כל עובר עליה יפגשנו , לכן כל חותר בה בעין רוגל , ולבו שלם בחשוקת הדעת , בכל פסע ופסע יגלה חדשות , נוכחו תוסר המסך ותשליך הלעיף מעל פניה , ניפיה תקרוא לפניו , ולעין מספר תהיינה לקחיה למרות טהורות וברופות אשר תמלנה את לבו בשוב ובנעימים . למנם כל הלמודים האלה הנעוצים בה נתונים המה לפני האדם לעמוד בם ע"י הבחינה והחקירה לא על דרך החמונה לבדה . ולכן אין לך מצות עשה אחת בכל התורה כלה לאמור : האמין ואת ! או תוכרה לאמור : אל האמין זאת ! כי–אם ושמרת ועשית או לא תעשה , לא תלך וכו' *) , כי החמונה במושכלות אינה נופלת תחת הצוי יען אינה תלויה ברצון כי–אם בשכל , ולזאת תמצא בכל מקום שנזכרה בתורתינו תחת מן האמינות הנלחות בפירוש , לא נאמר בלשון אמונה כי–אם בלשון שמיעה והאזנה וירידה , כמו : אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו . וידעת היום והשבות אל לבביך כי ה' הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד . שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד . ואין לך מקום אחד בתורה אשר נאמר בם לאמור : האמן ישראל למען תבורך ותקבל שכר טוב , או אל תרבה להסתפק פן תענש . יען הצוי והזהירה המצויים בתקות השכר ופחד העונש נבדלים בבחינת האדם על ידי מושגי העוד והרע , והמה תולדות המעשים המצויים ברצון , לבל החמונה והספק ,

*) מכלל העשיה והשמירה תצרף לבך ותבא לידי חחקירה , ואז יאמתו אליך כל הדברים מאליהם .

והחפץ והבטול לימים טובים נרצון , התקוה לא יחייבם והפחד
לא יבעלם , לא יאות בהם עוד ורע כי־אם למת ושקר .
דוק והבן זה . "

" ככה תמצא , החוקר ! את מהות קורתינו . ואם יש
לעמים וולתינו ספרים מיוחדים בקוב עליהם עיקרי
אמונתם בחמקיות הנלחיות , ועל חנסי בריתם להשבע עליהם
שהם מחמינים בם בלב שלם ולא יוותו מהם לעולם *) ; לנו
העבריים לא יאות לעשות כן , כי מפנת דתנו הקדושה ,
העקריים החלה נבדלים מתורתנו הנתנית בסיני , אף שנכללים
המה במצות התורה , הרחטון מבני ישראל אשר שם אל לבו
להעמיד פנת דתנו על שלש עשרה עיקרים , כי , רבנו משה
בן מימון , והמה הלמודים אשר נוסד מהם הסיר ישראל , ום'
אור ה' לחרב ר' חסדאי , ום' העקרים להרב ר' יוסף
אלבו , ום' ראש אמונה להרב ר' יצחק אברבנאל . הרמב"ם
ז"ל הצרים את העקרים המה בקרב נפשות ישרא , והצרפים
החלה גדלו והגליחו ועמו פרי , הנחמדים להשכיל , ולמוך
מדבשם ; אפס מעליהם לא הסרו חכמי עמי לעשות מהם
חגורות לחסור על נפשם מוסרות הדת אשר יגליבו לנודת מועה
על מוחרי בני בריתם אם נרצון ואם בחוכם , זה היה לנו ,
לא יעשה כן בשערינו . ר' חסדאי חלק על דברי הרמב"ם ז"ל
ובקש לשנות עקריו , ור"י אלבו מצא דרך אחר וקצר לותם
ויתן שלש תחת שלש עשרה . ר' יצחק לוריא ותלמידיו המקובלי'
הרסו את בניגו ע"פ כלי ולא הניחו מספר עקרים כלל , כי
אמרו כל דברי תורתינו המה עקרים , ואין לך לות אחת
שאינה עקר . ואף שהיתה המחלוקה הוזת בדעותיהם ימים
רבים , לא נשמע קול הטעה וחיבה ומרירות בין חכמי ישרא ,
ואף שרוב חנסי הגולה קבלו עליהם את דברי הרמב"ם ועיקרי
השלש עשרה , עכ"ז לא החרימו ולא הזיפו את הר"י אלבו על
דבר שום שלש תחת שלש עשרה . החמקיות הנלחיות נתונות
לחקירת השכל ולבחינתו והחמת ישאר חמת עד בלי תכלית

אף

*) דיא זיאבמלישן ביכר .

לף שנפרדו דרכי בני האדם לחקור אחריו ולבקשו • על כיוצא בזה שנאמר בפני חכמינו ז"ל : הללו אוסרין והללו מתירין אלו ואלו דברי אלהים חיים *) • "

" כן יבחן הענין הזה שנחינה דקה אחרי עמדנו על ההבדל בין גדרי תורות אלהים ומצות אלהים • תורות אלהים המלמדות אמתיות נפלאות הנודעות ונכרות על ידי מופתי השכל המה מיוסדות כשאר הידיעות המושכלות על יסודות ואמנות כוללים, וכל עוד שיתמעט מספר האמנות, יותר יתקייס אחתם משפט הפרטים הנולדים מהם **) ; לא כן מצות אלהים המה אינן סוגלות קצור, כי כל אחת מהנה עקר בפני עצמה ומשמעת לפעמים רבים, לכן יעמדו כלם כאחד נעט פ' בדרך חסידין להשתעשע בהם למען מלאות נפשותם דעת ומוסר השכל • אכן אם בכל זאת לא תנוחו מלאחור אחרי יסוד כל יסודתם, לאו ורחו את דברי הלל הזקן

---

*) שמעתי רבים ממתנגדי חכמינו לענו עליהם על דבר המאמר הזה, ויאמרו כי לא ידעו דבר ממשפט הטהירה (ר"ל שני הפכים בנושא א' נמנע) • אפס לו חכמו ישכילו וידעו את שגיונם • ומי יתן יחיש האלהים עת יחשבו יחד כל עמי הארץ כאשר חשבו חכמינו ז"ל • יקרב יום יקויים דברי הנביא : צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהי' לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים • והאמת והשלום אהבו ! •

**) מחק החכמים החוקרים החפצים להצריף דעתם, לחתור תחלה אחרי אבי ומקור הבחינה אשר יענדו עליהם (דאס פרינציפיום) וזה גדר כולל נושאים רבים אשר יכונו אליהם נשואים מיוחדים • והנה דרך משל, דרכי המוזיק והניזק אשר אין להם סוף כללו חכמינו ז"ל תחת ארבעה אבות, כי חקרו שאי אפשר לגזק בעולם אשר לא יוגדר תחת אחד מהד' אבות הנזכרים במשנה, ועתה אם יתהוה היזק לאיש יהי' מאיזה מין שיהי' נדע מאיזה אב נולד, ונכיר לשפוט את ערכו • ואלו הי' דרך משל נשואי נזקי השור והבור שוין בראיתן נתמעטו האבות מ' לא הי' השור והבור כ"א אב אחד ותולדותיהן היו מרובים, כי כל תולדות השני האבות כאשר הם עתה נכללו אז בגדר אחד, והי' גם משפט כל הנזקין הלה יותר נכון וקיים, כי לכלם דין א' מפאת היותם כלם בני אב אחד • ולכך אמר רבנו החכם : וכל עוד שיתמעט מספר האבות וכו' והבן זה •

הזקן ע"ה אל נכרי אשר בא לפניו ואמר : ר' בירבי על מנת שתלמדני כל התורה כלה כשאני עומד על רגל אחת . אמר לי' דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כלה ואידך פירושא הוא זיל גמור . הנכם רואים כי לדעת חז"ל הרחבה , היתה מלות אהבת הריע יסוד כל המלות . ?

הנה שמעי לפניך , המשכיל ! קבעתי הדת היהודית וכל הקיפיה . ועתה נבחנה עוד אחת על דגר התורות המושכליות , והמצות המעשיות *) . התורות המושכליות הינם מן הדברים הנקנים לבקוד , כי דברים שנבחנ אינם סובלים תוספות וגרעון , ולא ישנו את תפקידם בכל דור ודור בפי השתנות העת והמקום והלשונות והמדות והממלכות , כי אם יישארו בתמונתם הראשונה מבלי שנוי וחלוף . ולכן נמסרו המושכליות בעל פה לחים מפי חים לוקני העם וחכמיו , להתוכח עליהם בחברת מרעים , וללמדם לתלמידיהם לפי שכלם והשגתם , ונשפת חיים וחים כאשר יהי לאל ידו להחזיק בם , פעמים בשכל ופעמים במליצה וחדה . ומפי בעם התורה שנבחנ המלאה מלות וחקים אשר יעשה אותם האדם יום יום לדרכון על דרך הנחיצה , והתלמיד ברחוקו את רבו מקייס המלוה , הפל רוחו לפעמו לשאול : מה זאת ? ומה סבתה וכוונתה ? ונואת אלת הרב מקום להתוכח עם התלמיד ולהורותו התלמודים הרחבים והגדרופים היוצאים מן המקור הזה הגודע מים חיים אל נפש למאה . ולואת נאסר על עם ישראל לבתוב את דברי רבותיהם על הגליון , כאמרם ז"ל : דברים שבעל פה אי אתה רשאי לתנם בכתב . והימים ימי בבורי עון העם אשר הורידוהו אל הגלות המר , ברחום תבמי העם להברח לבתוב את דברי הבלתם על ספר , קראו לותם ימי הפרת התורה , ויקראו עליהם את הבתוב : עת לעשות לה' הפרו תורתיך . בבח

הבחינה

---

*) הרב ר' יוסף הדיין בנה אותם בשם חובת הלבבות וחובת האברים , אמנם המשכיל ידע כי שם חובה לא יאות לגדור בה את בל הענינים האלה , וגם לא תפול שם חובה על דברים הבלתי תלויים ברצון , ואולי שנה בזה הרב המעתיק שם , לבן בחרתי אנכי בשנוי אחרים . דברי הבותב .

פנחינה כוחה מדע / הקורא הנעים ! מכות תורה שנכתב וספת תורה שבע"פ / ואיך תתקיים בקרב העדה נחוק רב ובידיעה ברורה על ידי קיום המצות והמקרים הנכתבים דרך כלל בתורתנו הקדושה / כאשר תבאר לך לחברי העירותי קחלה לת רוח בינתך על חקירת חוקת נפלאה ; "

„ כחק נפש האדם המוכנת לקבל מוסגים רבים מהדברים אשר תביר / דברים גשמיים מוחשים מוכללים ונפרדים ופעולותיהם וזיווייהם / להרשים כל מוסג ומוסג ממוסגיה בתמונה מיוחדת ונבדלת מיתר המוסגים / או כללי או פרטי למען שתת לוחו לבדו לרוף בלי ערבוב ובלבול / ולשמש בו לעת הצורך / ובתמונה הזאת נקראנו תנחנו הדבור (דמם שמרת) / ויהי' דבור מיוחד לכל מוסג ומוסג . וכאשר יתרבו המוסגים בנפש האדם בן יתרבו גם הדבורים . ומה יפה דברי החכמים אשר המציאו לת הדבור ומוסגו לאומר ולורה . תמונת המוסגים נשמש בה לב' פנים . (א) לצורך עלמינו / להיותם בכלים אשר נשמור בם לת מוסגותינו . (ב) לצורך זולתינו / למען נרשים בנפשו לת מחשבות לבנו בעת החפץ להודיעם לו . וכך תנו מוסגים בשמש בתמונות האלה / לת נחבון להרשים מוסג בנפשינו בנפש זולתנו בהרחנו להלביש לת המוסג בתמונתו (ר"ל בדבור אשר בדר בו) ובשלחנו ללב השומע / ולת נחבון לבעת מוסג אשר בלב זולתנו בשמענו לומו יוצא מפיו מלובש בתמונתו / נפשיטנו ונסיר ממנו לת כתנתו ערם ירד על חדרי נפשנו . כן תרחות כל דבור ודבור אשר תלינו דרך החוש השמיעה / וזה מהות מתת שלחים אשר תנן בו לת האדם / הוא הלשון . אפס עוד לחת חלק לנו בשלחים ביתר שאת להשיג מוסגי זולתינו הרחוקים ממנו במקום וזמן על ידי החוש הראות / בשמש בתמונות הנראות לעין הנרשמות בנפשנו בציורים מיוחדים המורים על מוסגים מיוחדים אשר בנפשנו / והוא הכתב / אשר יעמוד ימים רבים בתמונתו הרחוקה / ובעת תסורנו עינינו יתעוררו בנפשנו המוסגות הנרשמות בו ובדעת . "

„ ואף שיודה כל משכיל ואוהב חכמה כי יש יקר וגדולה למעשי הכתב / היותו משוגל לשוט חונות ולהרבות דעת ולהיות

ולהיות שמור לבעלין ימים אין מספר , בכל זאת נולדו נפשות מהפוכות רבות בקרב המין האנושי על הארץ , ונפרט בענין התמונות והדעות . כי אין ספק שאנשי דורות הקדומים , טרם הסכימו לעשות להם מספר לוקיות מיוחדות ולחבר מלרופס ומכלולם קיבות ומלות למען הרשים בם את מושגי נפשותם , השקפתם בתמונות הנשמעיים הטבעיים לבדם . והיות , דרך משל , חפץ לים לכתוב , ענק משפע את האריה , לייר נורת לדם גדול בענקים משפע את האריה . וכן שור אוכל עשב , ונחש נושך בעקב איש וכו' , ודרך מעשה הכתב הזה ידוע לנו ומלאנו וכרונות למו בארלות הקדם , והוא מכונה בספרי החכמים והסופרים בשם הירמגליפיק *) . "

" ואחרי זאת נרבות ימי האדם על הארץ , ויקרבו בנפשו מושגים רבים גם בדברים נפרדים בלתי מתקיימים בעלמם (אבסטראקטי בגריפע) כמו , המשלה הגבורה , האהבה , הערמה וכהנה , נכרחו להתבונן על מדות הנרושים ותכונתם , ויהי להם הנעל—חי בעל מדה זאת לתמונת המדה עלמה , ובעל מדה אחרת לתמונת מדה אחרת , ונרלותם להרשים מדת המשלה , דרך משל , ליירו דמות אריה , ודמות שור בעד מדת הגבורה , ויונה למדת האהבה , ונחש למדת הערמה וכיולא בזה . וכאשר ארכו ימי האדם על הארץ נתרבו תחבולותיו למלוא דמות ותמונה לכל מושגיו , ומן תמונת הפסל מעשי חולב עלה אל תמונת מעשי חרש על עץ ואבן ומתכת , ושמות הנעשים על כלי נגר ועור , ומן התמונה כלה נחר למען תכליח הקלור הסרטוטים החלוויים (דיא מ'ימרן מואריסע) המדמים את התמונה נכח העין וכה עלה דרך תחבולתו , עד כי יד אל עשתה פלא להדריכו על חכמת

---

*) רבים מחקרי הלשון אמרו שעוד נמצאים היום באלפא ביתא העברית שם ושארית למכתב הירוגליפיק . א רינד , ב הויז , ג קאמעל , ד טיהרי , ה המקנן , ז סווערדט , ח לעפל , ל טרייבסטעקן , ן פיס , ס סטילע , ע מויגע , פ אוגד , ק מפסע , ש נאהן .

חכמת הכתב במספר מעט אליורים קלים וע"י לרופס ושנותם יוכל לרשום מחשבות לבו לאין קץ . "

„ כל חלק הציוויים והחלופים בלשון ומכתב בני האדם לפי שהיו רב פליליה וחלק עוב לאדם למען שמור בם את מחשבותיו בדברי לימוד ודעה וחכמה ומוסר ולהקיים לדור אחרון , גדול כבודם ויקר פעולתם כי היו כחלות דבש יאגורו בם הדבורים מין פרחים וישמרוהו שם למחית נפשם ולולתם ; ככל זאת נהפך להם גם הטוב הזה לרועץ , ורעות רבות ימלאו להם נסבתם . — כן דרך החולת , במסקרים תקרוב על מפעלי החכמה וכאשר קרבה עלמה לבנות במקום הזה , תהרוס החולת במקום אחר — אחת אשר עמלו חכמי לב ויסדי דרך להשתמש במתת אלהים הזאת , הכתב והלשון , ולהלריף על ידה המחשבות בעניני הלמודים והדעות , קמו לעומתם אנשים נבערים ועקשים , אלה שנו למרחף עיניהם וידמו בנפשם כדברים כאשר בלו להם דרך בחוש , מבלי הפשיטם מחומרם ומלאות לבבם מכוונתם הלרופה והטהורה , ויחפיצו על אלהים דברים אשר לא כן ; ואלה נרוע לבבם החליפו לחמת נשקר ויעורו את עיני העם בדברים בדויים , ובחלקלקות לשונם ידעו לפרש את התמונות והדמיונות אשר מלאו , על דרכם , ויסימו להם אלילים ופסילים כאשר נולדו בשעיפיהם ורעיונותיהם , וכאשר יצאו בעיניהם להכשיל גם את המון העם . ועוד כת שלישית אנשי נבה לב ורוס רוח , אשר נחזקו בעין העם לחכמים ונבונים , על דבר ידעם דבר מה בחכמה , לחרו בלבם , לפנינו נגלו מסתרי חכמה , שפתינו לתנו , מי ישאל ולא נשיבנו ? ובדברים אשר לא ידעו מהם מלומה , בושו לאמר : לא ידענו , ולמען הסיר מהם חרפת חסרון ידיעתם הזיעו על כל שאלה את כל העולה על רוחם אם אמת הם כוב , אך למען הפק רלון השואל והורות כי לא נלאו למלוא כל דבר . — הה , אחי ! בינו זאת ורחו את העמל והכעס אשר קמלו נפש אים רוח אשר יחסוב התרחות כיודע הכל , עת ישאל ממנו דבר דו ונעלם , איך יפוג לבו בקרבו בהיותו אלון לבחור אחת משתי הדרכים או להודות

לאמר

לומר : לא ידעתי , או להפיה כובים ולעגות דברי רוח למען
לא תקטן יקרתו בעין השומע . מה נעמת שיקרתעם הנפון
בתחבולתך להרגיל אתך לשוך להסיב על כל שאלה לומר ;
אינני יודע מאומה . ואם בכל זאת ידעת השב לחרי הכלינתך ,
הוספת חן ותרבית כבוד בעין דורשיך ; ואם לא ידעת השב ,
חלצת נפשך ממלור הנוזה כי הודית על האמת . — "

" היוצא לנו מהשיחה הזאת , הוא להרוות לוך שהשנו
התמונות הללו וקולר קטונת המון העם , לסור
מאחרי האמת ולעשות להם תרפים ושילים לורות זוגות מלבת
השמים ומברואי הארץ היש לפי בלבול רעיונו ועקשות מוריו .
וכבר קדמני החלון החכם מיינערם בחוד מספריו , באמרו :
" נתתי בספריס ובקורות העמים ימים הקדמונים ומלאתי ,
" על פי הרוב העמים אשר נבדלו מאחיהם , ואשר נגדלו
" בארצותם לבדם מבלי קחת קורס וחכמה מעמים זולתם ,
" עבדו אלילים בדמות חיות ועופות ותמונות ברוחים
" למחים ודוממים , יען תמונת בני אדם . " ואנכי אנסף
פה על פי דרכי בשיחה הזאת להורות טעם לדברי החכם
החוקר הנוכר . "

" בעת היות המין האנושי נגרש להשתחות בתמונות הברואים
להרשים גם מושגי נפשם , לא היה דבר מסוגל יותר
מתמונת השמות וחיקו ארץ , כי כל נעל חי למיניהו יש לו
תכונה מיוחדת הנראת לעין בהתבוננות מעט . הנשי קל
המרוץ , הכלב עז , השועל ערום , הסס עניו , וכהנה
רבות מהמדות המיוחדת עד שכמעט נרשמים התכונות הללו
על פניהם . ולזאת בחרו גם המושלים ברלותם לנקר על המדות ,
נספורי פעולת בעלי חיים , כאשר הורה בעוד טעם ודעת
לחבי לעסינג במכתבו על המשל . ואף גם הברואים הלחים
והדוממים למיניהם יש להם קטונות מיוחדות ושבעיות נבדלות ,
המסוגלים להרשים גם מדות מיוחדות כאשר שמשו המושלים
בדמות שושן לימי הנערות , האדר לגבורת , הלוב לספלות , וכיוצא
בזה . לכן הלדם הוא בולל כל המדות ונפשו מסוגלת לכלמן ,
אפס נסתרים המה בקירות לבבו , ואין לחת מהנה נכרת

בהשקפה

בהשקפה ראשונה , כי אם לחרי העיון והשקידה במפעלותיו ומעשיו , למען נדע היזה מהמדות נגרה בכחות נפשו , ולכן לא היה האדם רואי ומסוגל כל כך להשתמש בתמונתו למען הרשים על ידו מדה או תכונה מיוחדת . לזאת לא קביע בכל הפלילים אשר נשארו מימי הרישונים בתמונת אדם , התמונה הזאת לבדה מבלי ערף שיח לו בעל חי לו מין למח לו כלי , לו תמונות מגולדות בכח הדמיון כמו שנים לו שלש ראשים , לו הרבי שור על ראשו לו בעל רגלי תים וכהנה , אשר על ידם יתכבר מהותו ותכונתו בידוע למביני המיעט"לאניה . וכן ישמשו עוד היום המשוררים במשלים ודמיונות מהמינים הבעלי חיים , וכן שמשו הנביאים והחכמים בלורות בעלי חיים בדברם מדברים נשגבים מהשגתינו , למען נוכל להכירם דרך מדותם , ולפי זה יהיו דברי החכם מיוצרים שמך ורחיק לדברי , בלמרי שרוב עבודת הפלילים נהיתה בשנת הלורות והתמונות אשר הוכרח המין האנושי להשתמש בם בעת החפץ לבטא את מחשבותיהם ולהורותם לזולתם . "

" לכן יהיה מחוק החכם הבוחן תבונות ומושיות עם זר להשער מבלתי יפוץ על כל הפסילים והתמונות אשר ימלא בקרבו ולהחליט לומר שהם פלילים וירחקם מלבו , כי לפעמים הם רק כתבים ורשומות ספוריות ממדות או תכונות ידועות . ואם לית נכר מהדינת היש , מארץ אשר עד הנה אין בם בקב , יבוא אל אחד מבני הפלה אשר במדינתינו אשר אין בו פסל ותמונה בלל , והוא רואה כתוב על קיר לבנה בשרטוטים שחורים דרך משל , הלבורים אלהיכם שדי . רב חסד נוצר חסד לאלפים וכו' אשר לא ידעם ולא יביגם , וכל הקהל פונים את פניהם ופורשים כפיהם להתפלל נוכח הקיר הזה , הלא בטוחו לאדעו ועמו בספרו להם את אשר רחו עיניו , כלמו ילעיגו או בשרם יכמרו על הגבי תיירחק המתפללים על שרטוטים שחורים המצויירים על קיר לבנה" . וכן מלאנו שעטו הכשים רגים נימים הקדמונים ויחשבו את התמונות אשר מלאו בהיכלי התפלה לפלילים . ולעת חרבן בית תלהינו חשבו הרומיים את הכרובים (אשר הורו על השגחה) לפלילי בית ישרל , ויחמרו

עליהם

עליהם : לך נוי עוד לליליס העס הוה • ולוחת בקרלנו בספרי המסעות לאנשי הודו אשר יגידו תכל ומלוחה נשואה על גב פיל / והפיל רובץ על לב ודוב נושא את הלב והדוב רובץ עלי נחש ילעג הקורא על הכליהם מבלי שאול ישאל לאמור : הכי הנחש הזה שוכן על בלימה ? אכן אם נחקור לחקרי כונת הדבר / נדע כי לא לריק תברנו הציור הזה ויש לנו רז אשר יתעלמו בו חכמים / ולרוחי' לדבר לעתיק הנה מאמר אחד מספר קורחים המכונה שאַסטא אשר לכהניהם / למען הורות בו כי לא כל כך רקים דבריהם • וז"ל הכותב בפר' ח' *) • "

„ מאדו וקיטו (שני תנינים עצומים / תהו ובהו) נלכדו / ואל שדי יגח ממקום כבודו הנעלם / ועל סביבות כדמות הספיר לעהר • ויאמר אל שדי לאמור : קום בירמא (כח הבריאה) / וברח לי את העולם החדש וכל לבתיו ברוחי אשר שמתי בפיך • ואת ביסטנוא (כח המלילה) החיה וחזק את כל היקום והילוך כאשר לויתיך • ואתה סיעב (כח הביטול והפחלף) לך וסנה את הילודים בגלגול החלוף והשנוי / בכחי אשר אשים בידיך • וישמעו בירמא וביסטנוא וסיעב את דברי אל שדי וישתחוו לפניו תרלה • ויעבור בירמא וישב על פני יהלאל (תהום) וירחף עמהם בני מאדו וקיטו וינוסו ויהיו ללאין • ויהי לאחרי עבור רוח בירמא והתהומות קמו מנוע עוד / ויתלכד ביסטנוא בדמות דוב עשוי (תמונת הגבורה היתה אצלם הדוב / לפי שהי' הגדול והנורא בחיות אשר הכירו) וירד אל תהום יהלאל ויוליך בנשמת רוחו את מורטא (ארץ) אל האור • ויגח מקרבו לב עשוי (תמונת הקיום) ונחש גדול (תמונת החכמה) • ויגח ביסטנוא את הארץ ויעליה על גב הלב ויסימהו על ראש הנחש / ע"כ • "

הנך

---

*) נאכריכטן פון בעגעבען מוזד דעם קייזרטהם מינדאסטען פון המלוועלן •

ע"י הנך רואה / הקורא החכם ! שבכל הספרים הללו ובכל הליורים והקמונות אשר היו להעמים הקדמונים / נמצאים כונות מיוחדות אשר יעמוד עליהם החוקר גם • אפס להמון העם / אשר לך למראה עיניו יספוד / נתהוו מהם עלגים וחלילים אשר עבדו לוחם • כן נשתכח דרכי החדש על הארץ / כאשר יעידון וינידון כל דברי הימים הראשונים / לפעמים מבנת כשלוחם כי חדל מאתם כלם החכמה לבחור בין עוב לרע / ולרדת עד עמק הענין / ויסלילו את הפרי וישמרו את הקליפה : ולפעמים מעקשות לב הכומרים אשר הנו את לבב העמון להאמין בנחות העלגים הללו ובכוזביהם / ויספרו להם נפלאות סעיפים וחזיוני ליל אשר בדו מלבם • ככה עוד עם ועם את דרך התבונה ויעוש הלה עושהו / ויזנחו לשדים לא הלה / מבניהם העבירו למולך / ובנותיהם מבכות את התמוז / רבים מוקריהם הובילו לעבת ויקריבם לפני עלגיהם עץ ואבן מעשי ידי אדם / וישפכו דם נקי לפני קבניית שור תוכל עשב / כדברי הנביא הוסע : זבחי אדם עגלים ישקון • ואם קמו בינינו אנשי תמונה וחכמי לב אשר דרשו את הלהים אמת / ויורו כי הכל פסיליהם אין בם מועיל / וכי נרמזים בם לך משלים וחדות על המדות והקורות / לא פעלו כלום / כי כל עוד נאחז להם את כונת התמונות על דרך הפשוט / יותר הסירו אזן משמוע דבריהם • — כן דרך כסיל ובער / יעמוד משתאה על כל דבר נפלא / ונפשו תתרפה שוקקת לדעת חקר דבר ופשר סודותיו כענד ישתף כל / אפס בהגלותך לפניו את הענין / והודיעך לוחו את כוונתו בדרך קל ופשוט / לא יחפה שמוע עוד / כי כל מגמתו לדעת דברים רחוקים מדרך השכל פיסר • — הלא הם הסבות אשר הפכו את כל מחשבות כותבי הקורות הטבעיות וסופרי דרכי המדות והתכונות ע"ד משל ומליצה וחדה / לספיפים פחלקלים ועקשים • הלורות היו להם לחלילים / והתמונות מעשי ידי חומן לגלולים המטעים את העמון לזנות אחריהם / והחוקיות מדרש לרגלי החנפים לרמוז גם הכוד אשר הוליד דמיונם / ולא נמלט עוד תחבולה לחכמי העם לחוקק בספר מליהם / מבלי דחוג לחמור : מחר נמות ויבוא דור אחר וישחית כונתינו ויתן שקר קחת אמת וכוזב מחיר

תמונה

לתורה . וכן נראה מכת אחת מהפלוסופים היונים אשר נקרא פורס *) להסיר המכשלה הזאת , וישמם בשמות המספר ולורדיהם במקום האותיות , בחשבו שכם לא יסחיבו את כוונתם הרחוקה להיותם פסוטים מופשטים מכל חומר ולרופים בלתי מקבלים מושג אחר ותכונית גשמי ; אמם גם זה נהפך לרועץ , כי תלמידיהם אשר בלו אחריהם לא הספיקו להם בשמות המספרים כאשר הניחם המורה , ויאחרו למצוא גם סודות עמוקות ורמוזים נפלאים בשבעיות ובשמיניות , ויחדשו גם דרשות רחוקות וענינים נדושים ויקדישום ויערילום , ובדבות הימים נעשו גם שמה לעבודת אלילים כידוע למתקרים . עד הנה הוריתי לך , בקורת הנעשה ; תיכה נפרלה עבודת העבדים והגלולים בקרב האדם על הארץ , ועתה נחוצה לענינינו , ונדבר על מהות אדם אשר נתנה לישראל מפי הגבורה , כי בזאת נבחינה אשר עמדנו בה במאמרים הקדומים עד הלום להראות גודל הערך ורב היקר אשר למהות המעשיות הללו בנו בקורתינו . "

" האבות הקדושים יצחק ויעקב הכירו את האלהים עלם הנעלם ונלתי נעל בכלית בחינת ישרה ונרופה **) , והביעו את הלקח העוב הזה לכל בניהם ומשפחותיהם לבית מנוחם , ויהיו כלמו בעלי דעות נרופות טהורות מכל מושג גשמי ונקיות ממחשבות אלילים , וירח לומם אלהים כי עוד ויבחר בם וכורעם אחריהם להיות לו לעם סגולה גוי קדוש וממלכת כהנים . עם זה הרעיון אשר יסמור בקרבנו את הלמודים האמתים האלה לדורותם בדית עולם ; עם עומד לנצח עמים , ממנו ירחו כל עמי הארץ את מעשי ה' כי נורא הוא ; עם יביע חומר נכל תכונותיו והוריותיו אשר יקרו חותו בתחרית הימים לכל ממלכות הארץ , כי ישרים דרכי ה' וכל מעשהו בתמונה . הנם הוא אשר חמר אלהים להפלהו מיקר התמות גר ברחבית היותו לעם בארץ לא לו , נכנע תחת שבט גוי קשה לנשים עובדי אלילים אשר עבדו בו בפרך ,

ובאשר

---

*) פיתאגוראס .

**) עיין פ' חמורח ח' כ"ש לחלק השלישי .

ופקסר מיום אל יום נבר עליהם ידי הלוחצים , בן קלר רוחו לדרוש את אלהיו ולבחון את הלמודים החמציים לסר נחל מסי תבוקיו , ויסי בלנחם מן העבודה ותעל טועתם אל לבבם , ויסלח אלהים נפשו , ויבטיחם לנחול תוקם מיד לר , וכן עשה , ויוליך תוקם משם ביד חוקה בחוסות ומופתים , לא ע"י סלית כי אם הוא בעלמו ובכבודו , הוא נוחלם הוא מושיעם הוא מלכם הוא מחוקקם , וינעלם וינשאם בעוזו ובחסדו ויניחם וירעם בתבונת נבין אל תכלית מיועדת בחכמתו הנשגבה והנעלמה . — קלרה עין בשר מהביט אל קלה מפעלות אל , מי תכם ויודע פסר דבר , ומי גבר יהבב בנפשו עוז לאמור : בלתי אל מסתרי החכמה , ובחקר בינה התהלכתי , רלתי לוזה הדרך יסכון לור , והגד תעלומות נתיבות אל ידעתי ? — אפס , אם בלבל משפט קעותי , וגזור לומר לא תוכל , בעד עשתונותי מי שם בריח ודלתים ? מתת אלהים היא אל האדם לחשוב מחשבות ולבלכ במסעול הבחינה , ולהקיש מן הפעול על הפועל ומן המעשה על העושה , ואם רוח אמת בקרבו והוא שומר תרחוקיו בלבבו לאל לאש מבלתי מלל לגד עלאה , מי ירשיענו בהשפטו ? הלא ה' הוא ! — "

ו. ידענו את התלאה אשר ימלא האדם לשמור את הלמודים הלרופים בקרב האדם בלי בלבול וערבוב עם דברים נשמים , הבאת העשוי בכלי לשמור בו את הדעות והמחשבות ימים רבים , הוא דבר נשמי בעל לורה ותמונה וסובל דמיון וזווי וסופו להביא את האדם לידי דעות ורוח רחוקות מאוד מדרך האמת , התמונות אשר שמשו בפי הקדמונים הרבו והפריעו עבודות העלנים , והתוקיות אשר שמשו גם האחרונים , המה מרחיקות את האדם מן העיון והחקירה , והוא נשאר עומד עליהם , מבלי הוציא מתוכם המוסג הנכלי לבדו הכמעט בתוכן , וסופן להגשים את כל מחשבותיו , וכל הדברים נעשים בעיניו לך מוחשים כנוכר ; ולמען אשר המכלה הזאת מן האומה אשר בחר בה ה' נתנו להם מלות מעשיות הלריכים הכנה , אשר יאמרו לעשותן יום יום , ומה יפה גורל האדם בהניחל לו עליון שמירת מעשים ופעולות כללה , כי המעשה אשר ירלה ויעשה

תוקה

לומר תמיד , יעורר בלבו רוח הבחינה והחקירה לחקור אחרי כונת המלוה . ואף שלא נלטוו בני ישראל בפירוש לחמור : חקרו ודרשו את טעמי המלות וכונותיהן , ע"כ ידע כל משכיל כי הטעם הוא העקר , והמעשה נפקדה לפנב את החקירת הטעם והכונה . ולדעתי היה זה יסוד ועקר גדול לתורתינו : מחק החכמה לעשות את האדם מחויב המציאה למען העירו על המחשבה והכונה . ולכן השמיטה התורה ממם כל למודי החמקיים הנלחיים אשר תלוי בהם עסק כל אדם , ולא למדה מהם דבר בפירוש , כי אם הניחם לבחת החקירה אשר יקעורר עליה האדם ע"י שמירת המלות , כי אז ישתלן בלבו לרופים ועהורים מכל דבר מלחשי וגשמי , ולא יהפכו לבו לעבודה זרה , יען יבואו בסבת הפעולות אשר יעשרו ויחליטו ולא ישחירו רוחם בלבו , אשר יוליד בקרבו עשקונות משונות ודעות בשמיות וזרות . עוד זאת יתר שאת להמלות המעטות , כי יכריחו את האדם להיות תמיד בחברת רעים ולא יניחוהו בלמוד בלשון יעסון הספרים והבתבים המקבודים את האדם ומסיעים עותו מחברת זולתו , ובסבת ההתבודדות הזאת , או מפיל על נפשו תרדמת העצלה ומוחם בכל מחקר ועיון , או הוא הולך דרכו לבדו מבלי מורה דרך , ואם נבוך הוא אין מי ייסר לפניו לורחותיו . לפם המלות העשויות בחברה או בקבל הם נותנים לו פתחון פה לשאול מה זאת ועל מה זאת ? ואז יענו לו זקניו ומוריו ויתוכחו עמו לפי השגתו וכח שכלו , ותהיינה רעיונותיו נרופות ועשקנותיו עהורות , מלחים ויו ומפיקים נוגה בכל מבלבי הבחינה . ולזאת הי' מספר המלות הנוהגות בכל מקום ובכל זמן לך מעטים , ותולדותיהן רבות לאין מספר , אשר ילמד האדם בע"פ ימים מפי ימים , למען הכריחם לשבת תמיד בחברה ולהקוטת עליהם בעוד טעם ודעת . וגם נאשר על עם ישראל לכתוב את הדברים שנאמנו להם בעל פה , למען לא ימצאו התלמידים מקום לטעות ולסור מאחרי התורות הנלחיות הנסתרות בם , והיה התלמיד תמיד נוטה אזן לשמוע מפי רבותיו את אשר בספר נפשו לדעת , והמה בחכמתם שמרו אותו בעין פקוחה לבלתי הטות ימין או שמאל מן הדרך דרך החיים אשר שם אלהים לאדם לעולם . ואת

הבנים

קנניה דקיימו הקדושה לא עין שכל עיקר הנע ורחה / לא תחסר כל בה / היא כוללת יחד הקורה והפעולה החכמה והמעשה אשר יעמדו גו לעומת זו למען הדריך את הנער תמיד בנתיב הנחינה / לחנו ביד מורו ורקנו אשר יסגית עליו ולא יניחנו להסגר יחידי להיות חורש סעיפים פתלקולים ולהסעין חקירותיו על דברים בדויים וגלויים מלרח החמת והלדק ' :

„זאת תורת ה' התמימה עץ החיים היא למחזיקים בה / כך עלתה ברעון נותנה יקברך ונחכמתו להורות את העם אשר נחר בו / ולשמרו בכל דרכיו לבלתי יגוף בחתת מן הדעות הנפסדות המביאות לידי עבודת פגלולים ; אפס החדש בשנה הוא בשר קדרה השנתו וחיש יפוף לבו לשפוט אחרי מרחה עיניו ויער מחשבותיו / ימים אחדים אחרי הגלות אלהים לעיני ישראל לתת לו את תורתו היקרה מפניניה נחותות ומופתיה שב העם מאחרי אלהיו / ברחותו כי בשם משה ויקהל על אהרן לאמור : קום עשה לנו אלהים / לא אלהים אשר יחי' וימיתו ויגשימו ויעשה לנו נסים ונפלאות / כי אם אלהים / אשר ילכו לפנינו / נקשו לעשות להם מורה דרך אחר במקום משה / ונחרו בחרפים כי חשבו שידבק עניין אלהי בעורות החרפים האלה / ואז היתה כוונתם על אלהים ממש לא היה להרן משוח ה' שומע את הדבריהם / וחרף את נפשו למות טרם עלה את ידו לעשות עבודה זרה ח"ו ' אמנם בידעו כי אין זה כוונתם וירא כי לא יכול להם כי אלמוהו / עשה להם עגל מסכה / ולמען החזיק גם המחשבה שאין בעגל הזה אלהים ממש / אמר : חג לה' מחר / המוכח הוא שאני בונה אותו הוא לשמו של הקב"ה / והחג הוא חג לה' לא חג לעגל / אפס למחרתו ועוד משה בונה לבוא / ויקח העם לנתק ויהי נפרוע פרעות ויאמרו : אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים / ויחלו להוליד בקרבם דעת עבודה זרה / או נתרה התנודה ומוסרות בריקם עם ה' נתקו / ותהי החמת נעדרת *) ' — לריק יפעל בעל דברים / ולחפם תחבולות דובר למות להסקיט

*) עיין באור רבנו החכם זצ"ל על מעשה העגל בספרו נחיבות השלום '

סתון סמון הטם / עת נתעורר בקרבנו רוח המרד והסוררות /
בדברי חן ומליצה / כלם כאחד יסורו לחוכם / משמוע מוסר
השכל / יענו ויאמרו : ידינו לחתנו מי לחון לנו ? לזאת לא
קס משה להורות לת העם לת חטאתו לשר חטא בדברי תוכחה
ומוסר / ולהשיבו לל דרכו בלקח טוב / כי לס נאר דרך לאר
כאשר ספר לנו בתורתנו הקדושה בסוף מעשה העגל • סיס
לכך על זה כל חכס לבב ומבקר בהיכל ה' ! ורלה נודל
מפעלותיו / כי בסבת הפסט הזה נתנו לל הידיעה הרמה
ממדותיו יקנרך / כאשר לנלה לך לתרי הזכירי עוד הקדמה
לחת לשר לעיר לת עיונך עליה • "

„ העמים לשר עדן לא ורא עליהם לור התורה והחכמה ידמו
להם לאלהים נורא ועלוס תקיף ועוז זועס וכועס /
לבל לא רב חסד ואמת לפיס ? כי מדת החסד והרחמים בעיניהם
כמורך לבב לשר לא תלוס לגבור ונורא • בחון נא לת המון
העס ותראה כי הוא יקנא לת זולתו על דבר גבורתו גדלו
ועשרו לך לא על מדת טובו וחסדו / יען יתבוננו לחולשה
וחסרון • ובחמת נשגב חוסר ידיעת יקר המדות פלא בתכונת
האדם הבלתי משכיל / לסיות מדת הרחמים והחסד ממדת
השלמות הנריכה עיון והתבוננות / ערס נכיר כי השנאה והנקמה
והקנאה נולדים מבחינת החימה והפחד לפני מי שתקיף ממנו /
לבל מי שהוא בל יכול ואינו ירא מחומה / לא תנעס לנפשו
מדת הנקמה והשנאה כמדת הרחמים והחסד • לזס יבין לת
זאת ידע כי מדת הרחמים והחסד נעימה ונלהבה ביקר לאת
על מדת היכולת והקנאה / ואם לרופים רעיונינו לדעת כי
אלהים אל שדי וכל יכול / ידע נם כי הוא רב חסד ורחמים •
לאן נא ובקרו בספרי עבודת העלנים לשר לכל חומה ולמון ורחו
לס תמלאו לליל לאחד לשר יחדו לו מדת החסד והרחמים •
ואלה דברי החוקר מייגערם לשר הזכרתיו למעלה / „ „ עס
יון החכס מכל העמים / כעס בכהן כעבד כשר לבע בלס
כאחד השנו שלילותם הנשגבים מחוד ממעלת האדם / כיון להם
בכל זאת תלוות ותשוקות והתפעלויות למוסיות • חשבו שהם
בעלי קנאה ומקנאים בעונת והללחת האדם / חשבו שהם

בעלי

בעלי חיים הנמחרים לשפוך עליהם מרירתם אם יתרצו בעבודתם " " וכהנה רבות , כמו שהמליצו בדברי משורריהם , אין גם אחד אשר זכר אלילים בעלי מדת חסד ורחמים . "

" ועתה שא נא עיניך ופקח , הקורא הנעים ! את הלקח הנתון על עם ה' עת בעבו במלוכתו במעשה העגל , ואיך גלה לנו ע"י פעולותיו את מדותיו הרמים והנשגבים , למען הנחיל לנו מקור מים חיים לשתות ממנו קורה ודעת ומוסר כל ימי החרץ . "

" משה ירד אל העם וירא את העגל ומחולות ויחר אפו וכו' ויקח את העגל ויטחן עד אשר דק . וידבר אהרן אל משה אל העם , והמהומה נעלרה כי רגה העם את רשעו ואת חטאתו . ואימה גדולה נופלת עליו , וגם פני משה נפלו מירא את חרון אף ה' על הרעה אשר לעמו , ויאמר :

אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ! ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך , הלא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה .

ויען ה' ויאמר : גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני וארעך בשם .

ויהי כשמע משה את דברי התנחומות האלה יגלים מפי ה' , וירץ בנפשו עלמה וישאל את ה' לאמור :

הראני נא את כבודך !

ויען ה' את משה ויאמר : אני אעביר את כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם וכו' , עד ופני לא יראו *) לאחרי זאת ויעבור כבוד ה' על פניו וקול קורא לאמור ה' ה' העל הסני הוא ויהיה אל נקיף ויכול על כל רחום וחנון ארך

*) בחון נא את הדברים אשר דבר ה' : אתה חפצת לראות את כל כבודי , שא עיניך וראה את טובי , זה כל מדותי אשר תדעם ותקיש מהם על עצמי , אבן עצמי לא תראה כי לא יראני האדם וחי , אי אפשי לאדם מצד תולדתו שהוא חי עטוף בחומר עכור , להאות את אלהים . ועין העתקת הטתובים האלה ובאורם בס' נתיבות השלום .

אפים ורב חסר ואמת נוצר חסר לאלפים דורות / נושא עון
ופשע וחטאה / וכבל זאת נקה לא ינקה מיומר העון
לנמרי ללא נפרע ממנו מעט מעט /
מי זה ערל לבב תסר יקבונן זאת ועיניו לא תדמעינה דמעות רעדה ?
ומי עקש מבין עומק המקריאות הללו ועוד יסים נלבו תורב לבנות
את זולתו / ולא ישת להשאת ריעו ? — לדיק ה' בכל דרכיו /
מעוכתו נכיר את משפטיו / וממשפט חרון אפו ישפיע לנו דעת
סדו . רחם נא במשך הנקוב ודע כי מלחבת ה' את נרוחך
וכיחס / וייסרם / כמאמר חו"ל : שנש זה הוא ממדת חסדו
עמנו של הקב"ה שהוא לא ינקה ויומר לנמרי / ולא כתסר השנו
לקח תנשי שקול הדעת למלוא פתחון פה נכתוב הוא על עונש
נה ינש נלחי וכליון והשחתה עולמית / והקונשים השמה לא שמו לב
לזיך יסתירו דבריהם את מדת שלמות הנורת יתברך / ולזיך נל
ימלטו ידיהם ורגליהם נמדרש הנחות הזה המסנר מדוקיון של
הקב"ה . ויען הדרישני הנחינה הזאת על ענין העונש תסר
יפחידו מפניו עושי רשע / ללוד הנה וויכוח אחד שהיה לי עם
חובב נאמן חכם נוצרי תסר שאלני לאמור :

„ „ אם לא תפלתי להיות בעוח ע"י חומר ללחי נמחוב /
שלא להיה מוכח ונגוע לעקיד לחרי הפרד נפשי
מנופי ? ולאחר שהתוכחנו חללה והסכמנו יחד נמשפט מחלט
שאי לחשני שיהי העונש לחרי מות החדם נלי קץ *) כי
הלהיים העוב והמעיב לא יעוב נפש נרוחיו לנאת נלי מבלי
חוסיף קום / וגם לא יחכן לחשוב ערך העונש כי אם נערך
פחעת חדה כנגד חדה / ולהיות פחעת דבר זמני תסר יעבור
וחלף ואינו / אי לחשני שיפול עליו עונש נלחי מאין הפנה .
ודעת קלת המתחכמים להיטיר חמונת החנדון הנלחי נחמרם :
פחעת פונע נכבוד אלהים עשם בלתי נבעל חכלית / לכן
יהיה גם העונש בלי חכלית / לא היה דעת לחבי הנ"ל ; כי
נחעת הדעה הוחת נשחלה נקרב החדם לחוסר ידיעת חיוב
החדם

---

*) זה אחד משקרי אמונת הדת החדשה לאמור : שנפש החוטא
תחיה מוכה ומורחת ביסורין ובאב לנצח .

האדם לאלהיו / ואינה דעה מוסרית כי אם מחבלת וכאב נעבר בלב האדם / דבה רעתה על הארץ / רבים מלנים הפילה בימי החופל והנערות / ערם ורע עליהן יום המבמה • תמים תהבנו שניהן יחד לעובה / שהאלה ס ברח את האדם על הארץ לעובתו למען שלמותו / ונתן לו תורה ומבמה למען תוסרו / ולו יענש החוטא ועובר על מלות אחת לפי פניעתו בכבוד אלהים הנלחי בעל הנלית / ויהיה אם כן נס עוכשו בלי הנלית / לא היתה נתינת התורה חסד אלהים על ברואיו / כי אם מכשלה לנוף הה לראש שלולה לאבדון נלמיי / ונוסף האדם מדוע שמחי למכעב לו ? התחות משפע כוח בתך אל נדיך לחתות נחלים על ראש בריותיו / והמה / קרובי מחומר / הלא יכוו נם ? — לכם שאת החכם היתה ; אם לא הפלאתי לסיות דעות בלבי שלא תלונה לנפשי סוס רעה לחרי מותי / ושלא לירא מעונש ניהנם כלל ?

לא כי / עניתיו / זאת לא הפלאתי / אם השתדלתי לאלהי הנני מעשים שכמי תחת שבטו / ובכל לבי לסבול מוסרו למען הטיב נפשי / ידעתי כי לא יתכון דרכתי / ואחרי אשר יסרני כמעלני יסור מעלי שבטו ויחסני בגל בנפיון כי חפץ חסד הוא •

ויוסף עוד שתול ויאמר : הלא ייעד בעיניך לדעת ערם מוחך כי נשא האלהים את עוניך / ונם מן המוסר אשר עולית לך למען כפר חטאתך / העליב את חייתך ?

ואען ואומר : זאת ידעתי מבלי מחוג אלהים / ורוח מביניתי יניד לי / כי אלהים אל נדיק לא יתפון במות המת כי אם אחרי הנריפו מחטאתיו יאמר למלאך ברף ; ואם יוכל האדם להטהר מעוונותיו מבלי עונש כלל / חנון ה' ואוהב את בריותיו לא ירים עליו ידו • אכן נפשי יודעת מאוד כי בעברי על פקודי תורת אלהים / שחתי את דרכי / וחטאתי נגדי תמיד ישימני קודר ואומלל ; ואחרי לי אם ישפוט עלי אלהים במדת דינו לכפשי מעוני ולטהרני מחטאתי / יעלני מבור היון למען יסלימני לרחות בחורו אור • ה' לי ממי ירית ? הנני כאן ביד אב תמים דעות אשר לא יחשוך שבטו על הסר חטאת גנו ושונתו מכופר •

אבל, הוסיף לוהבי החכם להעמיק שאלה, לבל, הבי לא ייסר אלהים את נפש החדש לטובת זולתו למען ישמע וירחה את יד אלהים וייטיב את דרכו? ואם כן הדבר, הלא טוב לך להיות בעוד בלב שלם שעל אם לא יביאך האלהים במשפט? הגם בחלה לא תפלת?

לא כן, ידידי עניתיו, משפט אלהים לא ייסר איש למען הטיב נפש זולתו, בחלרות אלהינו לא יפול שבט מוסר על גו לדיק למען לרף מוימות הרשע? ולו יענשני אלהים למוסר זולתי בעוד אני בחשדו שגם בזאת ייטיב את נפשי ויצלימני. ואם כן הדבר, מדוע אפחד מעונש אלהי עלי אשר יבלים את נפשי ונפש זולתי למען העלנו יחד על במתי הלוסר? — אנכי לא ירחתי דבר כי אם החטא, אכן אם חטאתי, ונכתם עוני לפני אלהי, יעבור עלי מדת דינו הרע יכנסני מעוני, מניעים עלי יסורין כי יצלימו את נפשי ויחייני, רפאות המה למייתי, ואחרי בלותם את מפעלתם ולא נשאר עוד שמץ דופי בקרבי יסורו ממני ואבליגה בעוד אלהי עד עולם. החשאל מאבי להסיר מעלי שבט מוסר טרם אדע כי נקתי מחטאתי? ידעתי גם ידעתי, כי גם זה מחסד ורחמי הלל, לייסר את החוטא למען הלדיקו, על רחום הוא ורב חסד ונקה לא ינקה, כדברי המשורר הקדום (תהלים פ"ג י"ב י"ג),

אחת דבר אלהים
שתים זו שמעתי
כי עוז לאלהים
ולך ה' הסר
כי אתה תשלם לאיש כמעשהו.

ב, בסבת מעשה העגל נודע ביהודה מדותיו יתברך שהוא בעל רחמים בדין כמו שאמר המשורר בתהלתו המספרת חסדי ה' (תהלים ק"ג ז' ח'):

יודיע דרכיו למשה
לבני ישראל עלילותיו
רחום וחנון ה׳
ארך אפים ורב חסד
לא לנצח יריב ולא לעולם יטור
לא כחטאינו עשה לנו
ולא כעונותינו נמל עלינו
כי כגבה שמים על הארץ
גבר חסדו על יראיו
כרחק מזרח ממערב
הרחיק ממנו את פשעינו
כרחם אב על בנים
רחם ה׳ על יראיו
כי הוא ידע יצרנו
זכור כי עפר אנחנו · וכו׳*) ״

עתט

---

*) המזמור הזה ע״פ כלו הוא רב הלמודים ונדול העלילה בלב המשכיל המתבונן עליו ברוח חקירתו · לדעתי תכלית המלך דוד על ספור המעשה הנדול והנורא הזה בתולדתנו הקדושה · ונחעורר ע״י התבוננו בחסדי ה׳ ודרך הנלוחם על עמו לכפר את החלוץ בדרן שירי , ולחת שבח והודיה לה׳ הטוב לדיק ולב חסד · ולנחת התחיל את המזמור בקול קורא לנפשו להעירה לברכה ותודה :

נפשי ! ברכי את ה׳
וכל קרבי את שם קדשו
ברכי נפשי את ה׳
ואל תשכחי כל גמוליו
הסולח לכל עוניכי
הרופא לכל תחלואיכי
הגואל משחת חייכי
המעטרכי חסד ורחמים וכו׳

„ עתה תשיב על דרכי ותחתום את מאמרי זה בהורות בדרך קצור את כל הלמודים היוצאים מן הבחינה הזאת על מהות תורת ישראל . התורה הזאת הנגלה לנו במעמד הר סיני אשר נקראנו ברית ה' עם עמו ישראל כוללת שלש מחלקות .

[1] למודים ותורות אמתיות נצחיות , מהבורא יתברך ותחדושו ומלכותו והשגחתו , אשר מבלעדיהן לא יניע האדם אל תושרו והצלחתו , וכח לא נתנו אל העם בנוי ותושיה על ידי תקות השכר ויראת העונש להאמין בם , כי אם נסתרו בעצם המלות למען סבב את רוח בחינת העם לבוא עליהם ע"י עיון ומחקר . ולמען התחזק בלב העם לבל ימוטון , לא נתנו בפירוש על ידי כתב ולשון , כי אם הונחו בשמירת וקיום המצות , וע"י העסיק יתגלו ממלכותיהם ויעמדו כאור בהיר לעין משכיל . אחי הרוחות לבל אשר לא הסגיר את התאוות האלה בידי התוקפות והתמונות אשר יחללו ויטמנו , כי אם רשם תותם בנקב ממש דרוש לכל תפלין , ירוץ בו כל קורא בלב תמים בכל עת ובכל מקום כדברי המשורר (יהלים י"ט) ,

השמים מספרים כבוד אל
ומעשה ידיו מגיד הרקיע
יום ליום יביע אומר
ולילה ללילה יחוה דעת
אין אומר ואין דברים
בלי נשמע קולם
בכל הארץ יצא קום
ובקצה תבל מליהם
לשמש שם אהל בהם וכו'

מלא כל הארץ כבוד הלמודים התמימים האלה ישפיע טובה וחושר מסביב בארץ כאשר ישפיע השמש בהקופתו תורו ומתתו על כל הארץ : ואומר (שם ק"ג)

בומזרח שמש עד מבואו
מהלל שם ה' :

וכן

וכן אמר מלאכי הנביא : כי ממזרח שמש ועד מבואו
גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה
טהורה כי גדול שמי בגוים אמר ה' צבאות .

[2] אמתיות המקובלות מספרי קורות ימים הראשונים,
תולדות אבותינו הקדושים , איך נתן להכיר את
צורתם והתהלכם לפני ה' , ואיך הוכיחם ה' בהנהגתם לסור
מאחריו , ואת הגבירית אשר ברית עמהם ה' והבטחתו לעשות
ורעם לגוי גדול ועם סגולה , ויקר הדברים אשר עליהם
לנגוף עדת ישראל ומלכותו , ומה לפי מהותם מן האמתיות
הנאותות להאמין , ולמען חזק אמון מה נתנו נאותות ומופתים
נוראים לעין כל העומדים . כי האותות והמופתים הים להחזיק
על ידם האמונה , כדבר ה' ע"י משה , הנה בת אין בעד הענן
בעבור ישמע העם בדברי עמך , ונם בך יאמינו לעולם , והדברי'
אשר שמעו אבותינו במעמד הוא המה האמתיות מקובלות לנו
ולזרענו עד עולם , כאשר נתחזקו בלבם על ידי האותות
והמופתים אשר עיניהם ראו .

[3] חקים ומשפטים ומצות ותורת חיים , אשר נתנו
לעם זו לבד למורשה , ואשר על ידם נתחזקה לגודת
קהלם , וע"י שמירתם יסתעף טובה והצלחת בכל העם הזה ,
וטובתם כל הים ואיים פרעי . ה' הוא מחוקקם , אלהים צורת
שמים וארץ ומחיה הכל ומלואה , קרא את שמו הקדוש על עם
זה ביחוד , להיות גואלו ומנהיגו ומלכו שומר את הבריתו אשר
כרת עם אבותיו , להנחותו בדד , להרכיבהו על במתי ארץ
ולהאכילהו תנובות שדי . ואלה המצות והחוקים והמשפטים
והתורות גלה להם בדרך נסגב ונורא למען העריצם והקדישם
להיות נבונים וקיימים להם ולזרעם אחריהם לבלתי סור מהם
ימין או שמאל כל ימי הארץ . ואף שכבלו המצות והחקים האלה
בכתב ולשון , בכל זאת לא ניתן בסירוב כי אם בקודת העשיה
והשמירה , למנם כוונתם וחרבנם ניתורם והלימודים הנוגעים
ממקורם לא נתנו בכתב ולשון , כי אם בשתרו תורה שבעל פה
למסרם להתלמידים ולקבלם הים מפי הים להחזיק עליהם
בחזקת נבונים , לבחרם ולפרסם להבדירם להרחיקם ולקדשם
כפי צורך המקום והזמן . "

„ התורה שבכתב והתורה שבע"פ נמסרו שתיהם לעם ישראל למען שמרו והלכתו בכללי והפרטי אשר יקבלו ויתרגם בקרבנו בשמרו את דבר ה' ועשותו את מצותיו , תכם מלבד זה הן המצוות המעשיות בידי העם הזה בספר ולוח נרשמות גם ההלכות הנלחות המוסכלות והמקובלת , כי בעשיית המצוה נתעורר רוח החקירה לשאול אחרי כונתה , ונסתעף בכח הבחינה הזאת לו למוד מוסכלי אשר אשר כל אדם תלוי בו , לו למוד מקובלי מקורות העתים הקדמונים ומהשתלשלות הסבות ע"י המאורעות , אשר לנודע ליחי עם זה ובלתתו המדיניית נקשרות גם . המצוות המעשיות הן לולאות חוברות יחד המעשה והחקירה והפעולה והדעה . במצוות המעשיות הן חוט הבריעות ותקות הקהל , לעשותם לב אחד על התורה ועל העבודה , ויחבר יחד התלמיד והמורה השואל והמשיב להתוכח בחברה ולעורר רוחם על בחינת הלמודים הלרופים היולחים מהם . כן היה מלך בנסת ישראל בעוד היות לבבם שלם את ה' ואת תורתו , ובערה היתה עליהם יד האולת ורוח העקשות לשנות את דתם ולהחליף עוד ברע ועוד בחשך . "

„ אשרי עין רואתה תכונת תנוי הדורות הללה , בשיותם על מכונם שלוים ושקטים בקהלתם , ובני הרעיון , בידיעת הלמודים הנשגבים . הברית־האלהית והברית־החברה הן ברית אחת עליהם לעובדם ולשמרם בכללי והפרטיי . שומר קיום תנודת הקהל עובד את הלהים , ועובד את האלהים הוא שומר קיום החברה . כי העבודה והתורה והמוסר והדרך ארץ (טוגענד פֶרפֶלטונג) הין כלמו עלם אחד אשר לא יפרד . הלהים הבורא ומחיה את הכל , הוא גם מלך ומושל ומנהיג את הלומה הזאת בעלמו ובכבודו . המלך הרם והנשא הוא תיננו לריך אלומה ותיננו שואל מעמו דבר , כי אם את כל אשר ישלימהו וירצה עובת קהלתו . וגם לא יבלה החברה לשאול מאת תנשיא דבר , כי אם את אשר נפקדו עליה בתורת מלכם ואלהיהם . העדה הזאת היתה עדת ה' , עבודתה היתה עבודת ה' , תרומת העם היתה תרומת ה' . הלויים אשר נתפרנסו ממסת העם תכלו את לחם ה' , להם לא נתן חלק

ונחלה בארץ כי ה' הוא נחלתם . כל העדה כלה וכל עבודותיה בשלום ובמלחמה בעיר ובשדה היה קדוש לה' : ולזאת אמרו חז"ל : כל הדר בחוצה לארץ כאלו עובד עבודת אלילים , רצו בזה , שהדר חוץ לארץ נותן לבית ומקבל עליו עול מלכות המדינה אשר הוא דר בה וחוקותיה , הוא יגלה מכלל חברת ישראל אשר כל חקותיה המדיניות המה נכלל עבודת אלהים . "

" החוטא ועובר על לחם ממלוות ה' אשר לא תעשינה הוא מורד במלכות ומתיר לנודת החברה ומרעיש היסודות אשר הדת נשענת עליהם בהמרות את פי המחוקק , המבדיל את אלהים חרף את כבוד המלך המושל על העדה הזאת , וממלא את הטבע בעט בחלה גדולה והפיל לחת מצבני רשעי הכנה אשר לומר והמלחת הקהל הזה נשענת עליה , כי ברית עולם ביני ובין בני ישראל אמר ה' אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש : לכן תפול עליו יד הסופט והכהו כדי רשעתו . לא על דבר המחשבה הזרה אשר בלב החוטא הזה נגד כבוד הבורא יתברך , ולא על דבר הכחשתו את מעשי בראשית , כי אם על דבר עשותו את הרע בקרב ישראל , ופרצו את גדר העדה הזאת התמוכה על שמירת המצות החלה ועל ירושת אלהיהם ומלכם למען תוסרם ותוגמם כל הימים . למנם בכל זאת הין הוקנים והסופטים מאוד מתונים בדין , ולא דנו דין נפשות כי אם בעדים והתראה ובחקירות ודרישות ואחרי המשפט היו מניחים את הדין שמא ילמוד עליו לחד זכות , כל כך חסה תורתנו הקדושה על דם אדם , כבוד אלהים הוא לבל יקלה לחיך לעיניך , וקללת אלהים תלוי , שים לבך על זאת והשניע נפשך בשמירות תורתינו הקדושה השופטת חייה טובה וברכה לבעליה . "

" אלה הדברים יגיעו לי לקח טוב לשוחרי דעת ותושיה ומהם ירחה כל משכיל את חסרון ידיעת החוזרים , שמבנת תורתינו להחריש ולנדות ולייסר נעוצים ומניים את בעלי הדעות הנוטות מעל דרך פיקרי התמונה , ושנתן לנשיאי הברית—אלהים מקל חוקים לרדות בחנשים הסמה . מה מאוד רחקו

רחקו מענלות המנשים כדורש האור והמשפט כרעהו מערשל
מקרח המחת , בחסנם לוקי נסוג לחור מדת לכוקי על דבר
לחרי : שלין ביד נשיאי הבריח-המלכים לייסר את בעלי
הדעות הזרות , לם למעשה לא ישלחו ידיהם . המחת
נלחם עם המחת , נגד הדבר לשר יגע מפי הדת המלכים ,
לא רחה יד השכל המלכי ממעל לסוקרו . הספק והדעה הזרה
והנדויה לא הפילו חיש מעדת ישרחל ביד השובע , כי-לם
המעשה לשר יעשה חיש ביד רחה , וחרף כבוד מלכים מוציע
ישרחל ומלכם , והזדונות לשר יערו יסוד דרם הקדושה ויקירו
את לגודת העדה הסיח , רחה יביטו על הזקנים לשר בשער
העיר , ושקרו ודרשו היטב , וסיה לם התרו שני עדים נלחנים
בעושה כרשעה הזאת , והוסירו לוחו בעוונו הגרון על זדונו ,
והוא יודע הזדון והעוונ ובכל זאת לא שמע חליהם , ויזיד
לעיניהם , כרי הוא נוטע בפקודת מושלו ופורץ גדר החברה ,
ועונו יענה כדי רשעתו . ובדרך הזה יקבלו לך גם דברי
חכמינו ז"ל בחמרם : א' שנה קודם חורבן הבית בפקו דיני
נפשות , ולא רניש מדיני קנסות בפקו עם חרבן הבית .
כי לחרי שנדש את ברלם נקרה לגודת חברתם ונפרלה גדרתם ,
ולא היה עוד השובר על לחת ממלוח ה' בכלל פורץ גדר
החברה , ולכן לא יכלו נשיאי החברה להעניש ; ומשפט
ברית-המלכים לא יבוש גו כסיל ושוטה להסיסר , לין בידה
לא שבט מוסר ולא מקל חובל , כי לם מקל נוטע מורה דרך
לשנים , לך רוח נשברה יבוש שעריה , ונפש מקנחמת על
חטלים תשקוד על המלכים לשמוע קוכחת מוסר ולקח טוב ,
למען תעיב דרכה ותשהר . "

" ידעתי כי רבים ירימו קולם נגדי לחמור : הרוב דברים לא
יענה , בחדשות הביע רוסך פיך , ולת מי לין כמו
המה ? ידענו כי חברת היהודים היתה נהוגה בממשלת ונקים
(הירמקרטיה) בממשלת בהנים (טעהמקרטיה), וכל פקודות
העם בנשתו ובנוסו היו יונלות מפיכל המלכים ע"י הכהנים ,
ידענו נם ידענו לת מנ שעם כחת ממשלה כהלה לשר לא
יגבר ממנה לעשות לת כל לשר יומה — . חמנם לא כן ,

לחי ! על תרעו / הוהרו מלקרות על ממשלת עם ישראל לחת
מן השמות המלה אשר לא תאותינה לה לפי מהותה : תכונת
קהל ישראל בהיותה על מכונה היתה לחת בארץ ואין ראוי לה /
קראה לה מושלת משה על עם רשם העדה / כי זו שמה
היותה לה / להבדילה מיתר הממשלות ואל תקראנו לה עם כעם
לחת הממשלות אשר אינן דומות לה ואין להן ערך אליה .
הימים חלפו והתכונה הזאת נחספה / ואך לפני האלהים נופה
ויודע הכל גלוי וידוע / מתי ואיפה תקום תתחדש תכונת קהל
מנשים שנית להיות במלא נכון ושלם כאשר היתה העדה הזאת ."

" כאשר יהיה רועה זונות ונוהף אשר לב לדעת נועם
התהלה הגלמי מלויה בדבר / כן לא ידע ולא יבין
המשכיל בחכמת המדינית וממשלה כאשר היא בימינו / לא
ממשלת עם ישראל כאשר היתה בעת ההיא / ממשלת המדינות
בימינו היא מיוסדת על העלמה ורדוי העם ורב הרכוש ותחבולת
המסחור / והדת והאלהים נחשבת בעיניו כמקנ ורסן ביד המושל
לרדות בם את המון העם / והכהנים בעיניו כעדת דבוריס
אשר ימלו את דבש הארץ / וכארעה תוכלת את חלבה . ולמען
לא תסכיל עצו לדמות ממשלת עדת ישראל לאחת הממשלות
האלה / הגינותי לפניך תבניתה כאשר היתה עם כל מהותה
ואיכותה / תקור תוון ודע כי כרחוק מזרח ממערב רחקו דרכיה
מכל דרכי ממשלות וולתה ואם בעין שכל תוסיף ותביט / תראה
מחזה אלהיות במקום אשר תראה עין וולתך אבן דומם ."

" אפס הדם הגלולה הזאת לא עמדה דורות רבות בתכונתה
הראשונה / בימי שמואל הנביא קם העם ויתקבצו כל
זקניו על שמואל לאמור : הנה אתה מלך לשפטנו . מיום ההוא
החלה חומת בית ישראל להתנקץ עדי נהרסה ואהי מעי מפלה .
העם הריס את לבבו לבקש מלך אשר ידם לשפטנו / אם מאסת
זרון בני הכהנים אשר נתנו את מנחת ה' ואשר שכנו את הנשים
הצבאות פתח אהל מועד / הן מאסנך רוח קנאה אשר עבר
עליהם ברותם את יקר מלכי הגוים אשר סביבותם / כדבר
הכתוב : שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים . הנביא אשר
הרע בעיניו הדבר מאד / אמר להם את משפט המלך למען

הורות

הורות להם את העול הגדול אשר ישימו על שכמי / ואיך יוכלו
ביום ההוא מלפני מלכם אשר בחרו להם וה' לא יענה ׃ אבל
העם מאנו שמוע את קולו ויאמרו : לא כי אם מלך יהיה עלינו ׃
ויען כן הנביא ויאמר להם מלך ׃ בזאת יקח חוט עדקם
ואגודקם נקרעה ׃ נפרדה ברית־פלהים מבריתי־האחרה
ותעמודנה זו לעומת זו כשתי לחיות נלות / והלחת משבת את
גבול ריעותה ׃ למנן כל עוד היותם ערוים על לדמתם ומלכם
אשר ברחשם היה מלחת שנטיהם / החזיקו בנדק ולא נקפרדה
החבילה ע"פ כולה ׃ לפם באחריה הימים לחרי אשר עברו
עליהם קורות רנות פעמים תחת ממשלת מלך לדיק וירח
פלהים / ופעמים תחת ממשלת מלך אשר עשה הרע בעיני
ה' / נפל העם בשבי ויהי למם עובד למלכות ורה / ולו נפרנו
נדרי עדתו ויהי לזעוה ׃ עבודת הפלהים נשחרה בידיהם
כברזשונה לחרי[ן] דת תורת משה / ועבודת החברה נתונה תחת
יד מלכות רומי ׃ ותהיינה שתי העבודות הפלה המתנגדות
במהותן לעמל וכעם רב בין העם / לפעמים פשחו על שתי
סעיפים ולא ידעו מה לעשות / דברי מי ישמעו / וחבן מי
ימלטו / כי פעם בעלה פקודת הקיסר מלות פלהים / ופעם
שחרה מלות פלהים לשמוע דברי הקיסר ׃ לבן בפקוד הקיסר
לקח לו את העם אשר שם על הארץ / והחכמים שולים : האם
לא נחטא לפלהים בעבודה זו ׃ השיב אחד מן התלמידים :
תנו אל הקיסר את דבר הקיסר ולאלהים את דבר אלהים ׃
רגלה נוה / קבלו עליכם בשכמה את עול מלכות שניהם / עשו
כל מה שבידכם לעשות למען שמור מלות פלהים והפך רגון
הקיסר ׃ גם היום מגיד משנה אני לך / זרע יעקב ! גם זאת
עלתי היעולה לך / שמור פי מלך אשר תשב תחת שבעו /
שמור את פקודותיו / ואל הפרום עלמך מנמוסיות המדינה
אשר אתה לגור בה ׃ לבן אל תעוב תורת אלהיך / ומדת
זקניך אל תרף ידך ׃ שמעו לי / בני ישראל ! היו לאנשים
והתחזקתם לקבל עליכם עול מלכות פלהים ומלך / ידעתי כי
שדקה טובות ומניות רנות במדינות העמים על דבר אם דרכיהם
עם פלהיהם ושמירת דתו / כמו שידעתי שיכבד עליכם עול
המלוה בומן הזה בהיותכם על אדמת זרים בפי השקפות המקומות

והעתות ; אבל בכל זאת סבלו את המשא הכבד הזה , ומכחכם שחדו בעדכם ואל ימס לבבכם לסור מן הדרך הזה ימין או שמאל . עמדו בגבורי חיל ויעבור עליכם מה , ודעו כי מלהים היקה זאת , כאשר חוה עליכם נביאכם . "

" פליאדה ממני דעת , איך ילדיך לים ישראל את דרכו אם בקש לבבנו ישלח אחרי ניוו את דת אבותיו . אמת , נתן לנו הרשות לדרוש אחרי כומם המלוח ולחקור אחרי יסודתם , ומקום אשר בשתה הקורה עשם החקר , יכלנו להעמידו על עשם החלוי בזמן ומקום , ואפשר שתחלפה המלוה הזאת בהחלף העת והמקום , בהיות שפן הא לגלות לנו את רצונו בהחיר את עיניני ובגלות את חוניו בחופן נשגב מעל כל שפק , כמו שגלה את רצונו בגלוי ובקול בעת ההיא ; אבל כל זמן שלא נעשה זאת לא נתרה פרטעה , והגות לבנו לא חועיל לנו מאומה להחלילנו מן הדת הזאת . הן הנה שמה ישראל אלהים גבול בין מסגלי החקירה והמעשה לאמור : ילוד אשה ! עד פה תבא ! ואיה אך לבב יאמור את רגלין מבלי הסיגו ממקומו , כן יעצעון ארחותיו . בן אדם ! הנה אנכי קורא עליך שניה את רוח דברי : קדרה עין בשר מהביע על קלה מפעלות אל , מי אכם ויודע פשר דבר , ומי גבר ירהב בנפשו עוז לאמור : בחתי אל מספרי החכמה ובחקר בינה התהלכתי , רחיתי חיזה הדרך יסבון חור , והגד קעלומות נקיבות אל ידעתי ? — אם במשפע מלך בשר ודם וחקי מלכותו נחסרתי לבלתי שנות דבר מעצמי , וכל דבר שבמין צריך מין אחר להתירו , אף כי בדברים נשגבים ואלהיים ? — המלות הקלויות בארץ ובמקדש פסקו עם בעול הארץ והמקדש , אבל מלות הנוהגות בכל מקום ובכל זמן קדושים המה לכם , ורע ישראל ! לא תתעמרו בם ולא תסורו מהם , עד כי ירצה האלהים להאיר עיניכם , ולהצריף את לבבכם וללמדכם דעת את הדרך אשר תלכון , בהקר את התורה בחופן נשגב מעל כל שפק , כמו שהיה במעמד הגורא בעת אשרה על נפשותיכם . "

" ואתם אחים אהובים בעלי הדת החדשה ! מדוע ירע בעיניכם בית ישראל בלכתו בחם לבבנו את דרך אלהיו ? הלא

דבר מסיחכם בפה מלא לאמור : לא נחתי לבטל את דברי תורת משה כי אם להחזיק אותה . ואיך תחשבו אותנו מוזרים מחגרתכם בתיקון המדינה ועוסק בכלל על דבר שמרנו את המצוות אשר נתן לנו אלהים ע"י משה ? — הה , אחי ! אם לא תרצו להשפיע מעוז תרצכם וכבודכם עלינו עד כי נסור מלבנו את דת אבותינו , לריק הוחלנו על העוז אשר תבו מכמיכם פאן דאהם וריעיו להנחיל לנו בתרצכם , כי תמורת דת אבותינו לא נחפלא עונתכם , טובה היא לנו מכל עושר וכל כבוד , פקדון אלהים היא בידינו לא נשלוח בה יד , עד כי ירצה לנקשנה בידינו , ועוד לנו לסבול את כל התלאה אשר מלאתנו עד היום מלהפריק מעלינו עול הדת אשר נולדנו וגדלנו בו , כי כן יסדו עלינו החכמים : הנולד בדת הוא חייב לקיים ולא יפרד ממנה בחייו ובמותו , ומה דאסר רחמנא אנן לא סרינן . ואין בידינו לוותר ממנה , אבל זאת היא בידינו ובאחריתינו לעזוב אתכם בתם לבבנו לאמת לחיים , ולבקש מאתכם להקל מעלינו מסאכם וערחכם אשר שמתם על שכמנו , להחיות אותנו כאחד האדם המסתופף בצלכם , הורו לנו דרך ותנו לנו יד להעיד את מעללנו ואל תסריעו אותנו מתת חלקנו עמכם לעובת תרצכם ולעובת נפשנו , כי זאת תורת האדם . "

יתר התולדה בדפים הבאים .

תולדות הזמן

הרופא המפואר החכם הפילוסוף במוה"ר **מרדכי** נ"י בברלין המכונה **האפראשה** **הערץ** מצא חן בעיני ארונגו המלך יר"ח ויעשהו **פראפעסר** דער **פהילאזאפהיע** , אחרי אשר בבר עשהו מורה לבניו בני המלך יר"ח בחכמת הטבע המעשית (**עקספעריישענטעל פהיזיק**) , יען יצא שמו לבבוד ולתפארת בין העמים בחכמות האלה .